

«Κράτει τον νουν σου εις τον άδην και εις Εμέ»

Ορθοδοξία / Θεολογία

Αρχιμανδρίτης Πέτρος, Καθηγούμενος Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας

Ο Άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος λέει ότι δεν ωφελούμαστε από τον «λαμπρό» τρόπο με τον οποίο εορτάζουμε μίαν εορτή στην Εκκλησία. Ακόμα κι αν πάρουμε όλα τα αστέρια από τον ουρανό για να διακοσμήσουμε την εκκλησία για την εορτή και ψάλλουμε όλους τους ειδικούς ύμνους, αν το κάνουμε μόνο για να επιστρέψουμε στην προηγούμενη μας κατάσταση μετά την εορτή, δεν έχουμε αποκομίσει κανένα όφελος.

Το πραγματικό όφελος έρχεται όταν, μετά τον εορτασμό της μνήμης ενός Αγίου, διατηρούμε μέσα μας το πνευματικό φως που δίνει ο Θεός στην εορτή αυτή. Ένα τέτοιο φως, πολύ μεγάλο, βρίσκουμε στο πρόσωπο του Αγίου Πατέρα μας Σιλουανού. Η περίπτωση του είναι εξαιρετική, γιατί δέχθηκε τη χάρη των τελείων στην αρχή της πνευματικής του ζωής.

Ο Γέροντας Σωφρόνιος προσθέτει ότι λίγοι είναι εκείνοι που καταφέρνουν να διατηρήσουν τη χάρη αυτή σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους. Πολύ λίγοι είναι επίσης

εκείνοι που μπορούν να εκπληρώσουν τον λόγο του Αγίου Σιλουανού και να διατηρήσουν την κατάσταση αυτή, να κρατούν τον νου τους στον άδη χωρίς να απελπίζονται. Ωστόσο, ο λόγος του μας αφορά όλους μας. Όλοι βιώνουμε την παρουσία του Θεού στη ζωή μας. Όταν κοινωνούμε το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, γευόμαστε την παρουσία Του. Επίσης, όταν στεκόμαστε στην παρουσία του Θεού με την ένωση του νου και της καρδιάς, βιώνουμε και πάλι την παρουσία του Χριστού που διεισδύει σε όλη μας την ύπαρξη.

Διαβάζουμε στην Αγία Γραφή ότι «ο Θεός ημών είναι πυρ καταναλίσκον» (Εβρ. 12, 29). Το πυρ του Θεού είναι το πυρ της θεϊκής Του αγάπης, το κρίμα του Θεού, για το οποίο μιλά ο απόστολος Πέτρος (Α' Πέτρ. 4,17). Ο Χριστός φανέρωσε το κρίμα του Θεού, που είναι η εις τέλος αγάπη Του, με το Πάθος Του. Και εμείς εκδηλώνουμε την αγάπη μας προς τον Θεό και μούμαστε στην αγάπη Του με τον πόνο, είτε εκούσιο είτε ακούσιο. Η μεγάλη επιστήμη των Πατέρων μας Σιλουανού και Σωφρονίου συνίσταται στο να μετατρέπουμε τον ακούσιο πόνο σε εκούσιο κρατώντας τον νου μας στον άδη χωρίς να απελπιζόμαστε. Ο Γέροντας Σωφρόνιος μας βεβαιώνει ότι μπορούμε να νικήσουμε κάθε επίγειο πόνο βυθίζοντας τον εαυτό μας εκουσίως σε μεγαλύτερο πόνο. Αυτό, λέει ο Άγιος, θα μας οδηγήσει στην ασάλευτη Βασιλεία, και τότε κατανοούμε το πραγματικό νόημα των λόγων: «Χριστός εγερθείς εκ νεκρών ουκέτι αποθνήσκει, θάνατος αυτού ουκέτι κυριεύει» (Ρωμ. 6,9). Για να εννοήσουμε τη μεγάλη αυτή επιστήμη, χρειάζεται να εξετάσουμε σε μεγαλύτερο βάθος το κρίμα του Χριστού και κυρίως να εστιάσουμε στις τελευταίες μέρες της ζωής Του, όταν εκούσια παρέδωσε τον εαυτό Του στο

θέλημα του Πατρός, σφραγίζοντας τη θυσία αυτή με την προσευχή Του στη Γεθσημανή.

Πορευόμενος προς το Πάθος, υψώθηκε στον Σταυρό και πρόφερε τα φρικτά εκείνα λόγια: «Θεε μου, Θεε μου, ινατί με εγκατέλιπες;» (Ματθ. 27,46), που στην πραγματικότητα είναι η τέλεια φανέρωση της αγάπης του Θεού: για να μας θεραπεύσει, ο Χριστός πήρε πάνω Του εκούσια όλο τον ανθρώπινο πόνο στη θέση μας, ακόμη και την εγκατάλειψή μας. Στη δική μας περίπτωση, η Θεοεγκατάλειψη ίσως επέρχεται διότι μπορεί τόσο να προσβάλουμε τον Θεό με τις αμαρτίες μας που Αυτός αποσύρεται.

Ωστόσο, ο Γ. Σωφρόνιος λέει ότι η Θεοεγκατάλειψη έρχεται και όταν ο ασκητής ζει με ακραία ένταση στην προσπάθειά του να τηρήσει την εντολή του Θεού «άσπιλη και ανεπίληπτη». Ο Άγιος Σιλουανός βίωσε την εγκατάλειψη αυτή κατά τα χρόνια που ζούσε με ακραία πνευματική αλλά και σωματική ένταση για να κρατήσει τη διαθήκη που είχε συνάψει με τον Θεό όταν Αυτός του εμφανίσθηκε. Ο άγιος παρέδωσε τον εαυτό του στην ακραία αυτή ένταση, και όμως ο Θεός αποσύρθηκε. Αυτού του είδους η Θεοεγκατάλειψη είναι το κρίμα του Χριστού. Όταν ο Χριστός λέει «ΚΡΑΤΑ τον νου σου στον άδη», σημαίνει ότι ακόμη και όταν έχουμε ξοδέψει όλη μας τη δύναμη προσπαθώντας να τηρήσουμε την εντολή του Θεού και όμως νιώθουμε εγκαταλελειμμένοι, ακόμη και τότε οφείλουμε να κρατάμε τον νου μας στον άδη, επειδή αυτή είναι η οδός του ίδιου του Χριστού. Αυτό μας υπενθυμίζει τη μεγαλύτερη εντολή του Ευαγγελίου: αφού έχουμε δώσει όλη τη δύναμή μας για να εκπληρώσουμε όλες τις εντολές, πρέπει να συνεχίσουμε να κρατάμε τον νου μας στον άδη και να θεωρούμε ότι παραμένουμε «αχρείοι δούλοι» (Λκ. 17,10).

Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι η κατάσταση αυτή δεν είναι μόνιμη, διότι οι επιθέσεις των δαιμόνων και των παθών μας έρχονται να διακόψουν την προσπάθεια που καταβάλλουμε για να παραμείνουμε στην παρουσία του Θεού. Γι' αυτό πηγαίνουμε συνεχώς πάνω-κάτω, και παρόλο που ο Θεός είναι ελεήμων, στην πραγματικότητα κάθε φορά που πέφτουμε, δεν είμαστε ποτέ σίγουροι ότι θα μπορέσουμε να σηκωθούμε, γιατί κάθε φορά αποδυναμώνεται όλο και περισσότερο το θέλημά μας.

Στο πρόσωπο του Αγίου Σιλουανού βρίσκουμε μία τέλεια θεωρία και μία τέλεια απάντηση στο πρόβλημα αυτό. Αυτός βίωσε την παρουσία του Θεού «εν δυνάμει πολλή» όταν είδε τον ζώντα Χριστό στην αρχή της μοναχικής του ζωής. Ο Γέροντας Σωφρόνιος λέει ότι αυτό εννοούσε και ο απόστολος Παύλος όταν είπε ότι αρπάχθηκε «έως τρίτου ουρανού... και ήκουσεν άρρητα ρήματα» (Β' Κορ 12,2-4). Μετά εμφανίστηκαν προσκόμματα στη ζωή του: Ο Γέρον Ανatóλιος τον επαίνεσε, και επίσης δεν μπορούσε να βρει έναν κατάλληλο οδηγό, έναν Γέροντα, ο οποίος

να έχει την ίδια εμπειρία με αυτόν. Αυτό έκανε τον αγώνα του τιτάνιο, γιατί δεν κατείχε την επιστήμη της πάλης εναντίων των λογισμών. Παραδόθηκε στη φαντασία, η οποία τον οδήγησε στο να βιώσει ακόμη και την παρουσία δαιμονικού φωτός την ώρα της προσευχής.

Κάθε φορά που ενδίδουμε σε μία εισήγηση του εχθρού, αυτός διεκδικεί περισσότερα δικαιώματα στη ζωή μας. Ο Άγιος Σιλουανός ήταν πολύ δυνατός και βγήκε νικητής, και έγινε ένας μοναδικός πνευματικός οδηγός για όλο τον κόσμο, για όλους τους Χριστιανούς. Ωστόσο, είχε να παλέψει για δεκαπέντε χρόνια για να φτάσει σε αυτό το επίπεδο.

Σε σχέση με όλα τα παραπάνω, μία πτυχή που πρέπει να θίξουμε είναι η πτυχή της αποφασιστικότητας στην πνευματική μας ζωή. Ο Άγιος Σιλουανός σίγουρα ήξερε ότι έπρεπε να μέμφεται τον εαυτό του ως μοναχός, για να υπερνικήσει τις εισηγήσεις του εχθρού. Αυτό που του έλειπε ήταν η αποφασιστικότητα να το κάνει μέχρι τέλους με την καθοδήγηση ενός έμπειρου Γέροντα που θα μπορούσε να τον επιβεβαιώνει στην οδό αυτή. Γι' αυτό ο αγ. Σιλουανός είχε στιγμές αμφιβολίας και ο εχθρός του επιτίθετο και τον οδηγούσε στην απελπισία.

[page_end]

Μπορούμε να εξάγουμε μία ολόκληρη διδασκαλία για κάθε λέξη του «Κράτα τον νου σου στον άδη και μην απελπίζεσαι». Το πρώτο μέρος που λέει, «Κράτα τον νου σου στον άδη» δείχνει ότι δεν πρέπει να είμαστε παθητικοί στην πνευματική μας ζωή, αλλά ότι πρέπει να δώσουμε εργασία στον νου μας, διαφορετικά ο εχθρός θα τον θρέφει. Όπως διαβάζουμε στη Φιλοκαλία, ο νους του ανθρώπου είναι σαν ένας μύλος, γυρίζει συνεχώς και το αποτέλεσμα εξαρτάται από το τι του δίνεις να αλέσει: αν του δώσεις σιτάρι, θα έχεις αλεύρι. Αν του δώσεις ακαθαρσία, θα λάβεις μόνο ακάθαρμο καρπό. Αν ο άνθρωπος ανοίξει τον νου του στις εισηγήσεις του εχθρού, ο νους γίνεται γι' αυτόν θύρα θανάτου. Αν ανοίξει τον νου του στον λογισμό του Θεού, τότε γεμίζει με χάρη. Η λέξη «κράτα» έχει να κάνει και με τον χρόνο. Ο Άγιος Σιλουανός κρατούσε τον νου του στον άδη, στεκόμενος στο χείλος της απογνώσεως και άφηγε το πυρ του άδη να καίει κάθε πάθος μέσα του. Το έκανε αυτό για δεκαπέντε ακόμη χρόνια και μόνο τότε έφτασε στην απάθεια. Κατά συνέπεια, δεν πρέπει να χάσουμε τον κουράγιο μας: Αν αυτή η πρακτική απαιτούσε χρόνο ακόμη και για τον Άγιο έως ότου να μπορέσει να λάβει τον λόγο αυτό από τον Θεό, τότε ούτε εμείς πρέπει να βιαζόμαστε στη ζωή μας. Τα πράγματα που αποκτούμε μετά από μακρύ κόπο δεν χάνονται εύκολα.

Το δεύτερο μέρος, «μην απελπίζεσαι», που είναι στην πραγματικότητα το μέρος με το οποίο πρέπει να αρχίσουμε, είναι μία αποκάλυψη του Ιδίου του Χριστού, διότι η

ελπίδα είναι ένα Πρόσωπο για εμάς, όχι μόνο μία ιδέα. Η Ελπίδα είναι ο Χριστός. Όταν λέει, «Μη φοβού το μικρόν ποίμνιον» (Λουκ. 12,32), «μην απελπίζεσαι», το κάνει για να φέρει τον νου μας σ' Αυτόν. Έτσι, ένας άλλος τρόπος που θα μπορούσαμε να εκφράσουμε την εντολή αυτή θα μπορούσε να είναι «Κράτα τον νου σου στον άδη και σε Εμένα». Όταν λέει «μην απελπίζεσαι», είναι σαν να λέει «Μνημόνευε Εμένα» ή «Γνώρισόν με» διότι αν γνωρίζουμε τον Χριστό πως μπορούμε να απελπιστούμε; Αυτή είναι η ζωντανή μνήμη του Χριστού. Στις γραφές του Αγίου Σιλουανού βρίσκουμε, «Κρατώ τον νου μου στον άδη και στην καρδιά μου», δηλαδή, στην παρουσία του Χριστού. Είναι αυτό που λέει ο απόστολος Πάυλος, «Μνημόνευε Ιησούν Χριστόν εγηγεργμένον εκ νεκρών» (Β Τιμ. 2, 8). Η μνήμη του Θεού είναι η ζωή του Θεού. Όταν λέμε, «Μνήσθητι, Κύριε, του δούλου Σου», αυτό σημαίνει ότι ο Θεός τον φέρνει στη μνήμη Του, στη ζωή Του. Για να γνωρίσουμε τη δύναμη του να κρατάμε τον νου μας στον άδη χωρίς να απελπισθούμε, μπορεί να ωφεληθούμε περισσότερο αν αρχίσουμε με το δεύτερο μέρος, με το να κρατούμε τον νου μας στον Χριστό. Αυτό μπορεί να είναι μία πολύ ισχυρή προσευχή, αν κατά τη διάρκεια της παράστασής μας ενώπιον του Θεού, διατρέχουμε προσεκτικά τη ζωή μας θυμούμενοι όλες τις φορές που ο Θεός μας έχει επισκεφθεί με την ευσπλαχνία Του και προσφέρουμε βαθιά ευγνωμοσύνη για τις επισκέψεις αυτές. Αν παρατείνουμε την πράξη αυτήν και την κάνουμε πρόγραμμα ζωής, σίγουρα θα δούμε ότι δεν μπορούμε να τον ευχαριστήσουμε όπως Του αξίζει, και αυτό θα ανοίξει την καρδιά μας στο πρώτο μέρος, το οποίο σημαίνει να αναγνωρίσουμε ότι είμαστε ανάξιοι ενός τέτοιου Θεού.

Για τον αγ. Σιλουανό, το να κρατά τον νου του στον άδη έγινε πνευματική κατάσταση, ειδικά προς το τέλος της ζωής του. Καταδίκασε τον εαυτό του στον άδη κρατώντας τον νου του στη μνήμη του Θεού, ο Οποίος πρώτος τον επισκέφτηκε. Αυτό δεν είναι μία νοσηρή καταδίκη με απόγνωση, αλλά μία προσευχητική αυτομεμψία, ενώ κρατούσε τον νου του στον Χριστό τον Οποίον γνώριζε. Ο Γέροντας Σωφρόνιος σημειώνει ότι δεν μπορούν όλοι να το αντέξουν αυτό, ότι ο καθένας πρέπει να γνωρίζει το μέτρο του και να μην το επιχειρήσουν χωρίς διάκριση. Για τους Πατέρες που είχαν την άσκηση αυτή, βλέπουμε ότι έγινε πρίσμα δια του οποίου μετρούσαν όλη τους τη ζωή. Έμαθαν να εισέρχονται στην παρουσία του Χριστού, καταδικάζοντας τον εαυτό τους στον άδη.

Θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει «Γιατί οι Άγιοι αγαπούν τον Θεό με έναν τέτοιο ακραίο τρόπο;». Επειδή η αγάπη του Θεού είναι απόλυτη και άπειρη, και ο Χριστός μας αποκάλυψε το περιεχόμενο της αγάπης του Θεού δια των παθημάτων Του, κατεβαίνοντας ακόμη και στα κατώτατα μέρη της γης, ακόμη και στον άδη. Επομένως, στη ζωή των Αγίων Του στη γη, η αγάπη του Θεού εκφράζεται παλι με τον ίδιο απόλυτο τρόπο.

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας: Η λέξη «κράτα» είναι πραγματικά ευαγγελική

κατάσταση, γιατί στο Ευαγγέλιο λέγεται ότι «η Βασιλεία των Ουρανών βιάζεται και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν» (Ματθ. 11:12). Αφορά όχι μόνο τον χρόνο, αλλά και την αποφασιστικότητα του μοναχού μέχρι τέλους. Ακόμα και ο απόστολος Παύλος γράφει στον Τιμόθεο, «επιλαβού της αιωνίου ζωής» (Α΄ Τιμ. 6,12). Αν περιμένουμε απλώς μέχρι να έρθει η συντριβή, μπορεί να μην έρθει ποτέ, ή μπορεί να έρθει πολύ σπάνια. Ο Γέροντας Σωφρόνιος είπε ότι πρέπει να ασκούμε βία στον εαυτό μας συνεχώς. «Κράτα τον νου σου στον άδη» είναι η στάση που πρέπει να έχουμε όχι μόνο όταν θέλουμε να κάψουμε τα πάθη μέσα μας, αλλά και θετικά, από αγάπη προς τον Θεό ώστε να δεχθούμε «την αύξησιν του Θεού» (Κολ. 2,19).

Ερώτηση: Είναι δύσκολο να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι αφού έχει επενδύσει όλη του τη δύναμη και όλη του την ένταση στην τήρηση της εντολής, ο Θεός τον εγκαταλείπει αντί να τον ανταμείψει. Δεν τον σπρώχνει αυτό σε απελπισία;

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας: Ναι, είναι δύσκολο, αλλά είναι ακριβώς σε αυτό το σημείο που σπάζει τον τελευταίο δεσμό και ο άνθρωπος γίνεται σαν σκόνη ώστε να μπορέσει να πει στον Θεό, «Εκολλήθη τω εδάφει η ψυχή μου ζήσόν με κατά τον λόγον σου» (Ψαλμ. 119,25). Είναι η στιγμή που γίνεται ένα μηδέν, κατάλληλο υλικό που αρμόζει στον Θεό για να μας αναδημιουργήσει, όπως λέει ο Γέροντας Σωφρόνιος. Στην ουσία, η τέλεια υπακοή στοχεύει να μας οδηγήσει στην επίγνωση ότι είμαστε ένα μηδέν, για να μπορέσει ο Θεός να μας αναπλάσει.

Αρχιμανδρίτης Πέτρος: Ο Άγιος Σωφρόνιος λέει ότι τότε είναι που αυτοκαθοριζόμαστε για πάντα και ότι τέτοιες στιγμές σημαδεύουν τη σχέση μας με τον Θεό για όλη την αιωνιότητα.

Ερώτηση: Ο Άγιος Σιλουανός λέει ότι η συνέπεια του λόγου που του έδωσε ο Χριστός ήταν ότι άρχισε να αναζητά την ταπείνωση του Χριστού.

Αρχιμανδρίτης Πέτρος: Όταν ο αγ. Σιλουανός δέχθηκε τον λόγο αυτό, τα μάτια του άνοιξαν λίγο περισσότερο για να καταλάβει το μυστήριο της ταπεινώσεως του Χριστού.

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας: Εκείνοι που βάζουν τον εαυτό τους στη δυναμική του «Κράτα τον νου σου στον άδη και μην απελπίζεσαι», δέχονται θεία τόλμη, αν μπορώ να την ονομάσω έτσι: δεν σκέφτονται πλέον τον εαυτό τους και δεν θεωρούν πολύτιμη ακόμη και τη ζωή τους, γιατί είναι πεπεισμένοι και έχουν αποδεχθεί τον λόγο του Χριστού, ο οποίος λέει ότι ακόμα και ο «απολέσας την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού, ευρήσει αυτήν». (Ματθ. 10,39). Αυτό είναι η τόλμη των Αγίων: γνωρίζουν ότι ακόμα κι αν χάσουν τη ζωή τους – και πρέπει να την χάσουν – θα την αποκτήσουν ξανά. Είναι σαν τον κόκκο του σίτου που πρέπει να πέσει στη

γη, να σαπίσει, να πεθάνει και να φέρει καρπούς.

Ερώτηση: Όταν πέσουμε και δεν ξέρουμε αν θα ανορθωθούμε ποτέ, μπορεί να μας παραλύσει μεγάλος πανικός. Επομένως, δεν έχουμε τη δύναμη και την ταπείνωση να κρατήσουμε τον νου μας στον άδη. Πως μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε;

Αρχιμανδρίτης Πέτρος: Αν, γενικά δεν κρατάμε τον νου μας στον Χριστό μέρα με τη μέρα, τότε τη στιγμή του πειρασμού δεν θα τα καταφέρουμε να σταθούμε. Γι' αυτό και ο Ψαλμός λέει χαρακτηριστικά «ητοιμάσθην και ουκ εταράχθην» (Ψαλμ. 118, 60). Πρέπει να αρχίσουμε από το δεύτερο μέρος και να κρατάμε τον νου μας στον Χριστό, επικαλούμενοι το Όνομά Του, μελετώντας τον λόγο Του και τον λόγο των Πατέρων μας. Όταν κρατάμε τον νου μας στον Χριστό, τη στιγμή του πειρασμού, «δια τους λόγους των χειλέων Του» θα φυλάξουμε σκληρές οδούς (Ψαλμ. 118,60), ενώ αν δεν έχουμε οικοδομήσει την καρδιά μας στην καθημερινή μας ζωή κρατώντας τον νου μας στον Χριστό, δεν θα επιβιώσουμε.

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας: Είναι το ίδιο με τον αγώνα των λογισμών: δεν πρέπει να περιμένουμε να έρθουν οι λογισμοί για να αρχίσουμε να πολεμούμε εναντίον τους, πρέπει να χτίζουμε μία κατάσταση μέσα μας ούτως ώστε να διατηρήσουμε την αίσθηση της παρουσίας του Θεού μέσα μας. Έπειτα, όταν έρθουν οι λογισμοί, εκβάλλονται έξω, επειδή συναντούν αυτή τη ζέση της καρδιάς. Είναι σε καιρούς ειρήνης που πρέπει να οικοδομήσουμε τα οχυρώματά μας και να προσπαθήσουμε να μαζέψουμε κάποια ίχνη χάριτος, ούτως ώστε να μπορέσουμε να προστατευθούμε «εις εύκαιρον βοήθειαν».

<https://bit.ly/36II7Fm>